

ИЗБОР ПРОФ. Др НИКОЛЕ СТЈЕПАНОВИЋА ЗА ПРЕДСЕДНИКА ИЗВРШНОГ КОМИТЕТА МЕЂУНАРОДНОГ ИНСТИТУТА ЗА АДМИНИСТРАТИВНЕ НАУКЕ

Од 2.—6. септембра 1968. године одржан је у Грабину XIV Међународни конгрес за административне науке који је организовао Међународни институт за административне науке, са седиштем у Брислу. На конгресу је било преко 500 делегата из шездесет три земље свих континената и седам делегата међународних организација. Међу учесницима било је делегата из Чехословачке, Мађарске, Пољске, Румуније и Југославије (Др Л. Гершковић, Инге Краљевић (Загреб), Анка Жигић (Загреб) и др Н. Стјепановић). Из СССР послата су два референта али Конгресу нису присуствовали делегати. Главне теме Конгреса биле су: 1. Проблеми административне координације у материји друштвеног и привредног развоја; 2. Прилагођавање кадровске и персоналне управе друштвеним променама и 3. Заштита грађана у управном поступку.

За наредни период од три године Управно веће односно највиши орган управљања Међународног института за административне науке изабрало је за председника Извршног комитета института досадашњег дугогодишњег потпредседника проф. др Н. Стјепановића.

Регије и Регионализам. — **ЕВРОПСКИ ОДБОР ГРУПЕ ЗА КОМПАРАТИВНУ УПРАВУ АМЕРИЧКОГ ДРУШТВА ЗА ЈАВНУ УПРАВУ** организовао је састанак на тему „Регионализам у европској управи: промјене у структури односа између управе на централном и нижим нивоима“, који је одржан у Салцбургу од 21. до 33. октобра 1968. Састанак је окупио групу научних радника Европе који се баве изучавањем управе, као и неколико професора са појединих америчких универзитета: F. Morstein Marx и R. Schnur из СР Њемачке, В. Chapman, М. W. Wright, G. Woodcock — V. Британија, Н. А. Brasz и G. J. Heune den Bak — Холандија, Н. Meyer — Шведска, М. Levy и С. Pallazoli — Италија, Е. Bock, А. Diamant, J. Fesler и R. Savage — САД, М. Stozier и Viot Француска те Е. Пусић и И. Перко-Шепаровић — Југославија. Сврха састанка била је да се установе промјене у интеракцијама између централног и осталих нивоа управљања, које је изазвао технолошки и опћи друштвени развој кроз стварање низа нових управних институција међу којима регионалне институције заузимају истакнуто мјесто. Као основа за дискусију требали су послужити национални реферати представника појединих земаља. Писмено су поднесени реферати о регионализму у Холандији, Француској, Италији, В. Британији и Југославији.

Холандски реферат обрадио је проблем регионализма првенствено као проблем проширења акционог радијуса управних служби изазван технолошким и опћим друштвеним развојем, а који се у Холандији првенствено манифестира кроз повећање локалних јединица спајањем више мањих у једну већу и путем њихове међусобне кооперације.

За француски реферат, заправо чланак Pierre Gremiona и Jeag-Pierre Wormsa из Documentation Française, карактеристично је да прије свега обрађује проблем регионализма у Француској са аспекта планских регија формираних 1964. Политичке импликације овако формираних регија, које прије свега представљају инструменте централизације Париза, но у исто вријеме остварују путеве за једну радикалнију децентрализацију на регионалном нивоу, много су генералнијег значаја. Исто тако значајно је разликовање техничких и интересних елемената у одлучивању, што доводи до неједнаког положаја локалног у односу на централни ниво. Централни ниво је, наиме, једини који располаже информацијама које омогућују експертизу, па због тога интересним становништвима локалног нивоа супроставља техничке аргументе.

Талијански реферат разликује два модела региона: „сентиментални”, који базира на романтичним захтјевима либералне епохе 19. стољећа за очување партикуларизма, чије су политичке импликације у тражењу регионалне аутономије, и „функционални”, који тражи ефикасност у обављању служби као реалистички захтјев у увјетима економског и опћег друштвеног развојка 20. стољећа. Развој талијанских регија иде у правцу потискивања и замјењивања првог модела с другим, па је и читав реферат дан као компарација модела региона какав је предвиђен у Уставу и стварног стања које се развило кроз праксу.

Реферат о регионализму у В. Британији говори паралелно о двије врсте регионализма и регија: административном и политичком. Први је резултат потребе за што ефикаснијим обављањем појединих служби и бржим економским развојем, док је други резултат незадовољства све већом концентрацијом власти у рукама централних органа, с једне стране, и све мањом ефикасношћу локалне управе у задовољавању потреба данашњице, с друге стране. Политички регионализам као захтјев за самоуправом „home rule”, нарочито изразит у Шкотској и Велсу, требао би рјешити тај проблем тиме што би омогућио партиципацију грађана у оквирима који би истовремено били довољни за ефикасније организирање служби и представљали цјелину унутар које стварно egzистира једна интересна заједница.

Југословенски реферат дао је динамичку слику регионализма у полијератном раздобљу, за који је карактеристична појава и нестанак регија у два наврата. Истовремено је дана и оцјена импликација које регионализам носи у односу на структуру власти и самоуправљања.

Дискусија је отворена уводним излагањем В. Шарпана који је указао на многозначност термина регије, међу којима је истакао: историјске, природне (географске), економске, административне (издвојивши посебно војне и техничке и оне које по случајном избору формирају поједина министарства) и, коначно, демократске регије. Наводећи извјесне примјере експериментирања с регијама, посебно у Италији и Француској, и кризу у којој се нашао локална самоуправа, увјетовану посебно појавом великих конурбација, Шарпан је истакао разлике до којих може довести уважавање политичких и техничких фактора у формирању регија (у увјетима модерне комуникационе технике, технички разлози могу говорити за формирање супранационалних регија, док политички траже формирање регија у оквирима ујим од националних заједница). Шарпан је то назвао „уграђеним парадоксом” у односу између ефикасности и демократичности, тј. једна се вриједност може реализирати само на рачун друге. Након тога поставио је питање да ли је регионални ниво нужан демократскији као форум одлучивања у односу на централни ниво и изразио сумњу регионалне институције као подесне инструменте за рјешење проблема које је пред нас ставио савремени развој.

Дискусија у вези с уводним излагањем углавном се ограничила на проблем односа између демократије и ефикасности. Тако је F. M. Marx

назвао регије нечим што није ни централни ни локални ниво управљања. Други су заузели становиште да регион не ставља у питање однос демократичности и ефикасности, већ да је то питање квалитативних промјена децентрализације тј. организовања једног политички и технички ефикаснијег локалног нивоа. Crozier је заузео становиште да је начин на који једна земља рјешава односе на регионалном нивоу необично важан за питање односа између демократичности и ефикасности, јер да у увјетима машинског система комуникација нестају могућности погађања (о интересима). Уводна дискусија завршена је примједбом Пусића да алтернатива ефикасност — демократија не погађа стварну суштину проблема, јер се о ефикасности може говорити само у односу на неки циљ који се жели остварити, те да би стога у оквиру дискусије требало усредсредити пажњу на техничке и интересне аспекте регионализма.

Даљња дискусија је била замишљена око неких релативно издвојених аспеката регионализма: регионализам и његове импликације у односу на постојећу структуру власти, импликације регионализма у односу на кадрове регионалних нивоа, однос између функције и територија, те могућности иновације које регионализам крије у себи, на тај начин што је за свако од ових питања био задужен један учесник да да уводно излагање. Показало се, међутим, да је у дискусији тешко одвајати поједине аспекте регионализма; упорност којом су се неки проблеми поново враћали, указује вјероватно на њихову ургентност. Тако је проблем политичких импликација регионализма, схваћеног као повећана могућност партиципације грађана у одлучивању о питањима која се тичу њихових интереса, био стално присутан. Посебно су истицане тешкоће које у том настојању представља све већа сложеност одлука које се доносе и чињеница да информацијама на основу којих се те одлуке доносе располаже само незнатан број људи. На тај начин рационалност постаје привилегија централног нивоа, коме се локални ниво може супротставити само на тај начин да се прогласи нерационалним. Излаз из те ситуације тј. успостављање равнотеже власти могућ је само ако се на локалном нивоу осигура рационалност погађања" (Crozier). Под „рационалношћу погађања" аутор мисли на такве ситуације у којима би грађани у расправљању о својим интересима располагали и стручношћу (информацијама), како би њихови захтјеви имали већу мјеру „рационалности" и на тај начин представљали протутежу централној власти — данас искључивом представнику „рационалног". Тиме је, наиме, Crozier тек дао наслутити интересне и техничке аспекте одлучивања, али их није аналитички одвојио, а нарочито не однос техничких и интересних одлука према захтјевима партиципације. Чини нам се да би се захтјеви за партиципацијом требали ограничити на интересне одлуке, које се доносе на основу вриједносних критерија свих судионика. Након што је одлука о вриједности, циљу који треба остварити донесена, тек тада се може донијети техничка одлука, одлука која се доноси на основу унапријед утврђених правила и која треба да предочи алтернативе у остварењу циља. У том смислу не постоје никакви разлози за судјеловање ширег круга људи, изван стручњака, у доношењу такве одлуке.

Други су довели у питање опортуност партиципације схваћене као традиционална демократска контрола у односу на све сложенији процес одлучивања. Наиме, временски распон између доношења неке одлуке и њене реализације постаје све дужи, осим тога, вријеме носи сталне промјене, тако да је практички немогуће контролирати на који је начин реализирана нека одлука (Wright). Монофункционалне регије, тј. такве које би се формирале за обављање само једне службе (нпр. планске), биле су разматране само са аспекта њихове могућности да осигурају партиципацију корисника. Дискусије око односа функције и територија нису поставиле ова два принципа као алтернативне принципе у формирању регија, већ је било говора о томе да су то два комплементарна принципа: територијално формирање регија значи формирање регија за одређене функције, као што и функционално формирање регија значи формирање у оквиру одређеног

територија. С тим у вези покренуто је и питање које су то регионалне функције, док су други сматрали да функције регије произилазе из њихове сврхе, или, пак, да излаз из данашње ситуације треба тражити како у радикалним територијалним промјенама локалних нивоа управљања, тако и у промјењеној диоби функција између појединих нивоа.

Дискусија о иновативним могућностима регионалног нивоа управљања била је третирана у уводном излагању на ту тему као проблем проширења акционог радијуса појединих служби, увјетованог данашњим ступњем развитака. Много даље од тога није се ишло.

Резимирајући резултате дискусије указало се на питања у којим се није дошло до неких јасних, јединствених становишта. Тако, прије свега, да ли регион као управно подручје треба да се подудара или не са подручјем природних регија; који је међусобни однос и у чему је разлика између политичких и административних регија; да ли је регија нешто ново што тек треба изградити или обнављање нечега што већ постоји; да ли регионални ниво представља средњи ниво управљања, цјелину или дио ширег система? С друге стране, дошло се до закључка да чак у истој земљи појам регије може бити вишезначан, да регионализам може бити инструмент централизације у односу на локални ниво управљања, као и инструмент децентрализације у односу на централни ниво.

Овом резимеу могли бисмо додати наш властити. Стално присутна многозначност појма регије и регионализма отежала је споразумијевање у том смислу да су учесници говорили о регионима не прецизирајући на коју врсту региона мисле: административне или политичке унутар групе секундарних региона тј. региона који се стварају као териториј с одређеним границама. Због тога није било једноставно утврдити ни која је сврха региона, осим кад су у питању планске регије. Тешкоће су настале и услјед тога што се нису довољно разликовали интереси од техничких аспеката одлучивања, услјед чега је дошло до, по нашем мишљењу, погрешног указивања на опасност коју за демократски процес одлучивања носе експерти с обзиром на чињеницу да располажу све већим количинама информација неопходним за одлучивање. Успостављање равнотеже снага кроз повећану стручност грађана (Crozier) чини се више него утопија у данашњим увјетима све изразитије тенденције према специјализацији. „Повећана могућност погађања” не овиси о стручности оних који се погађају, већ о томе да ли је сваком судионику у том процесу призната у начелу једнака позиција. У једном су се ипак сложили готово сви учесници. Доживљај кризе владајућег система власти био је опће присутан: с једне стране постоје јаке концентрације моћи, а с друге стране маса становништва удаљена од стварних процеса одлучивања. Захтјев за регионализмом и захтјев за остварењем партиципације постали су на тај начин синоними, без обзира да ли се радило о регионима који имају своју традицију, у том смислу да су представљали, из било којег разлога, релативно аутономне дијелове ширег система; или се, пак, ради о регионима које тек треба формирати. У захтјеву за осигурањем партиципације већина учесника видјела је палијатив у оквиру постојећег система власти, на тај начин што би се створила извесна равнотежа власти. Мада су неки учесници свијесни ограничене вриједности класичних метода контроле (партиципације), ипак нису ишли тако далеко да би негирали постојећу структуру власти и тражили алтернативне методе друштвеног организовања. А управо на том плану регионални ниво управљања открива велике могућности.

Из југослаvensког примјера могло би се закључити да монофункционалне регије представљају први ступањ интеграције разних служби које су по самој природи технолошког развитака подвргнуте тенденцији интеграције у све шире цјелине; интеграцији која се може вршити без инструмената власти, којој је заправо власт као инструмент интеграције страна. Неefикасно судјеловање корисника службе у управљању организацијама, носиоцима тих служби, требало их замјенити ефикасним механизмима контроле, а ако то није контрола путем власти, требала би бити контрола која

дјелује на принципу ауторегулације, слично тржишном механизму. Координацију између разних служби требало би вјеројатно такође организирати на истом нивоу који представља интеграцију за поједине службе. На тај начин би се формирале мултифункционалне регије као инструментни координације путем разних интерфункционалних институција, а без власти. У истом правцу дјелује и процес урбанизације, где се јавља низ просторних проблема неовисних од власти (комуналне службе), и где се врши „функционализација“ територија, тј. чини га се неовисним од структура власти и подвргава методама управљања карактеристичним за организације које су носиоци разних служби. На тај начин формирање система по територијалном и функционалном принципу стварно постаје алтернатива између система са и без власти.

Др Инге Перко-Шепаровић

ЦЕНТАР ЗА РЕФОРМУ ПОРОДИЧНОГ ПРАВА У ИТАЛИЈИ. — Законодавство које регулише породичне односе у Италији сматра се примером конзервативног законодавства, које не само да није у складу са модерним животом, већ га, у великој мери, отежава, стварајући немогуће и компликоване противуречности. Велики утицај католичке цркве, који је врло значајан управо за област породичног права, отежава сва решења која се предлажу и која теже да породицу отргну од овог утицаја и да је ставе под јурисдикцију државе. Дискусије које се воде о потреби стварања новог законодавства су, нарочито у току последњих година, узеле маха и не ограничавају се само на Парламент, већ и шире обухватајући многе заинтересоване. Тако је у Милану основан, фебруара 1967. године, *Центар за реформу породичног права*. Центар су основали правници (адвокати, службеници, професори универзитета), социолози, психолози и посланици, а приступ имају сви они који су заинтересовани за реформу породичног законодавства у Италији.

Циљ удружења је „проучавање и популаризација правних и социјалних проблема везаних за италијанску породицу, како би се остварила реформа законодавства у складу са етичким и друштвеним захтевима породице“ (1). Чланови удружења су редовни и почасни и они управљају друштвом преко својих органа које су изабрали на скупштини свих чланова, редовној или, ако се за то укаже потреба, ванредној.

Стручни рад Центра, што је за правнике посебно занимљиво, развија се у оквиру комисија које проучавају поједина питања из области породичног права. Има једанаест комисија и то су: I комисија: брак — услови склапања, форма брака; II комисија: лична растава супруга; III комисија: поништење и престанак брака; IV комисија: лични односи између супруга; V комисија: имовински односи између супруга; VI комисија: patria potestas; VII комисија: старатељство деце рођене ван брака; VIII комисија: делимично и потпуно усвојење; IX комисија: јавна помоћ деци; X комисија: кривична заштита породице, и XI комисија: суд за породицу и процеси из области породичних односа.

Комисије су радиле одвојено, уз координацију секретара Центра, сем прве и треће, чија је материја уско повезана, тако да су заједнички обрађивани проблеми склапања и престанка брака. Комисије су у свом раду обрадиле сва важна питања и изнеле предлоге за измену законских прописа, док је једино шеста комисија дала предлог законских чланова који треба да замене постојеће. Обиман рад који је Центар обавио за протекле две године (2) може корисно да послужи као материјал приликом дуго очекиване и често покушаване реформе позитивног законодавства у Италији.

Рад прве и треће Комисије Центра за реформу породичног права усредсређен је на брак, његово закључење, пуноважност и престанак.

(1) Статут Центра за реформу породичног права, чл. 2.

(2) Извештај који обухвата рад до краја децембра 1968. објављен у *Studi per una nuova disciplina dei rapporti familiari*, Istituto editoriale Cisalpino, Milano, 1968, p. 61.

Предлози измена почињу већ код основног питања о природи и циљевима брака, што је и разумљиво, ако се сетимо да је брак у Италији у надлежности цркве, а не државе. Нови предлози нарочито наглашавају потребу апсолутне сагласности будућих супруга да ступе у брак. Да би се у потпуности обезбедила свесна изјава воље, предлаже се да се одреди као минимални узраст 18 година, а да се приликом одобравања склапања брака малолетника води, у сваком посебном случају, рачуна о стварној психичкој и физичкој зрелости. Поред тога, комисија предлаже да се сви будући супрузи подвргну детаљном лекарском прегледу да би сваки од њих могао да буде упознат са стањем здравља другога.

Посебно важно питање је форма склапања брака: за разлику од садашњег, канонског брака, који повлачи питање надлежности црквених власти у овој области, предлаже се грађански брак не само за изузетне случајеве и са мањим дејством, као што је до сада било, већ грађански брак као обавезан за све и са апсолутним дејством.

Пуноважност брака се посматра, првенствено, са становишта слободне воље личности да склопи брак. Основни разлози за ништавост су заблуда у идентитету и битним особинама другог супруга, док се предлаже да здравствено стање не може бити разлог за развод брака, што је и разумљиво, ако се сетимо да се захтева лекарски преглед пре брака. Предлози захтевају да поништење брака не утиче на статус деце — она су у сваком случају брачна.

Најзанимљивији су предлози комисије да се уведе развод брака и у италијанско законодавство. На основу члана 34. Конкордата који је италијанска држава склопила са Светом Столицом, надлежност за црквене бракове је припала цркви, која сматра да брак може престати само смрћу једнога од супруга. Не предлажући, за сада, узроке који би довели до развода брака, захтева се могућност развода не само за касније склопљене бракове, већ и за све оне за које је проглашена растава од стола и постеља.

Друга комисија, која се бави проблемом раставе супруга, посматра личне односе супруга као слободних личности које желе да живе заједно. Ново законодавство треба да спроведе потпуну једнакост између супруга у њиховим правима и дужностима, и њихову подједнаку одговорност у подизању и васпитању деце. Растава не руши породицу, већ је лек који се примењује једино када је даљи заједнички живот постао немогућ. Ту држава интервенише у породичним односима само да би регулисала абнормалне ситуације. Међутим, досадашња интервенција државе је била у великој мери сужена због надлежности Цркве, и немогућности лица која имају раставу да склопе други брак. Фактичка растава је последица немогућности заједничког живота и дуг одвојени живот довољан је за раставу. Сагласна растава се заснива на чл. 151. Грађанског закона који гарантује једнакост супруга. Комисија нарочито истиче да треба укинути доказивање „кривице“ за раставу, јер то вређа лично достојанство и може довести до психичких и моралних потреса за појединца.

Највеће потресе растава родитеља доноси деци и зато држава треба да их заштити, и то не само материјалним обезбеђењем, давањем издржавања, већ и другим правима у односу на оба родитеља. Посебно је тежак положај ванбрачне деце, који треба што хитније изменити законским прописима који би дозвољавали признавање ванбрачне деце и њихово стицање права, личних и имовинских, према природном оцу.

Обимни предлози ове комисије доноси, у ствари, конкретне предлоге којима се признају узроци и дејства законске раставе као основе за развод брака, који садашње законодавство не признаје.

Четврта комисија се бавила проблемом личних односа између супруга. Основни предлог ове комисије захтева усаглашавање прописа из области породичног права са уставним начелима. Једнакост мушкарца и жене, прокламована уставом, није спроведена у породици, где жена, а по-

себно жена која није запослена, нема никаква права и, још увек, живи у подређеном положају.

Желећи да, у највећој мери, обезбеди слободу супруга да сами одлучују о своме животу и раду, комисија предлаже укидање аутоматизма који је до сада постојао приликом удаје: обавезно примање мужевљевог презимена (могућност да жена задржи своје, или само дода мужевљево), његовог држављанства, његовог избора места становања (посебно за жене које имају своју радњу и сл.). Истакнута је потреба споразумних одлука супруга и заједничке одговорности према трећим лицима.

Пета комисија се бавила имовинским односима између супруга. Подређени положај жене, посебно жене домаћице, која и у материјалном погледу зависи од мужа, мада је сада прилично измењен због све већег броја запослених жена, представља лоше искуство, тако да се комисија залаже за режим одвојених добара, уколико се брачним уговором ово питање не регулише на други начин. Наводе се, такође, добре стране овог решења у случају раставе или развода. Уколико се усвоји режим заједничке имовине, потребно је увести ограничења за непокретну имовину и добра од велике вредности. Заједно са имовинским брачним режимом уско су повезана и питања наследства између супруга, која они остављају другима или примају од других, као и питање несразмерних поклона и њихово враћање у случају раставе и развода.

Шеста комисија је свој рад посветила изменама односа између родитеља и деце и новом ставу према „*patris potestas*“, у коме деца не би била „предмет“ родитељске власти, већ би задатак родитеља био да складним васпитањем створе слободне и самосталне грађане. То би, такође, било усклађивање законодавства савременим животом, који је већ увелико изменио односе у оквиру породице. Основно треба да буде интереси деце и једнакост супруга у свему што се тиче њихове деце, заједничко одлучивање, а у случају њиховог неслагања одлучивање посебних судова за породична питања. Могућност усвојења ванбрачне деце, које би ову изједначило са брачном, посебно је значајно баш у Италији где, због немогућности развода, постоји несразмерно велики број ванбрачне деце.

Ова комисија је у сажетом облику изнела резултате истраживања и односима родитеља и деце која је спровео Институт за међународне студије Универзитета у Калифорнији у јуну 1965, и то за следеће земље: САД, Велика Британија, Демократска Република Немачка, Мексико и Италија.

Ова комисија је, поред врло обимних анализа, дала и конкретне предлоге за измену дела Грађанског закона, који говори о односима родитеља и деце.

Седам комисија је проучавала старатељство ванбрачне деце и неопходну потребу измене законских прописа. Правни положај ванбрачне деце, сада врло неповољан, знатно ће се изменити увођењем развода. Полазећи од уставног начела: „дужност и право родитеља је да издржава, поучава и школује деце и када су ванбрачна“ и потребе заштите интереса маолетне деце, комисија захтева законске могућности признавања ванбрачне деце, истраживања очинства и стицања наследних права. Предлаже се, такође, ограничење од три стотине дана после престанка брака за претпоставку очинства.

Правни положај детета рођеног вештачким оплођењем мајке, и његово потпуно признање у случају сагласности мужа, и примена права и дужности родитеља, проширују законску заштиту и на овако рођену децу.

Осма комисија је проучавала потпуно и делимично усвојење и констатовала да, пошто поред Грађанског закона постоји и Закон од 5. јуна 1957, чл. 431, овде треба увести само неке мање измене које се тичу терминологије и које стављају и одобрење за усвојење у надлежности старатељског суда и обезбеђују тајност у случајевима потпуног усвојења када се губе подаци о природним родитељима.

Девета комисија је проучавала јавну помоћ деци, залажући се за примену начела, прокламованих Уставом, да држава води посебну бригу о онима којима је то потребно. Ово старање треба проширити на заштиту мајке за време трудноће и после рођења детета, без обзира да ли је у питању брачно или ванбрачно дете. До сада је ово старање у приличној мери зависило од локалних могућности и било је препуштено приватној иницијативи. Рад свих установа и организација које се брину о деци, и доношење нових прописа социјалног осигурања у складу са свим изменама у оквиру породичног законодавства треба регулисати новим одредбама, водећи рачуна и о међународним прописима.

Десета комисија је проучавала кривичну заштиту породице, предлажући измене које би биле у складу са општим духом новог законодавства. Ту је, пре свега, предлог да се укину параграфи Кривичног закона који предвиђају кривично гоњење за неверство и за конкубинат, што је у супротности са принципом слободе личности. Поред тога, предвиђа се измена третирања „убиства за одбрану части“, где су казне биле знатно смањене, и изједначавање ових убистава са другима. Грубо вређање или занемаривање породичних дужности треба, по предлогу комисије, кажњавати само ако то захтева повређена страна.

Став ове комисије је да заштита породице од стране државе буде умерена, и да води рачуна да, врло често, сам процес доводи до тежих поремећаја и да се многи сукоби, лакше и боље изгледе без интервенције.

Једанаеста комисија сматра да образовање специјалног суда за породицу не би било у супротности са уставним начелима. Овај суд би био посебан одсек редовног суда и бавио би се свим питањима која су везана за породицу. Суд би се састојао од судије и два присудитеља, и у његовој надлежности би били сви процеси раставе, признања страних пресуда о разводу, усвојење, деликти против породице (бигамија, грубо занемаривање дужности, злостављање), преступи према сродницима у правој линији и у побочној до другог степена, сексуални и други преступи према малолетницима.

Територијална надлежност суда и упрошћени поступак обезбедили би брзину и помоћ других органа и допринели бољем решавању ових спорова који дубоко залазе у лични живот појединца.

Центар за реформу породичног права у Италији у своме раду врло широко и студиозно прилази проблемима, анализира прописе који су на снази, и даје предлоге за њихову измену. Систематски рад још једанпут потврђује колико су проблеми породице постали актуелни и колико је неопходна модернизација прописа који су постали кочница у модерном животу. Кодификација породичног законодавства у нас, чини нам све ове дискусије много ближим и актуелнијим.

Љиљана Андрић